

Vrednovanje znanstvenog rada u području društvenih znanosti na temelju časopisa kao medija znanstvenog komuniciranja

Maja Jokić

Jadranka Lasić-Lazić

Uvod

Problem vrednovanja znanstvenog rada kompleksno je pitanje i moguće ga je promatrati i istraživati s različitih aspekata. Najčešći pristup vrednovanju znanstvenog rada je kroz manifestne oblike, objavljene rezultate istraživanja i spoznaja u publikacijama. To mogu biti znanstveni i stručni radovi u obliku članaka u časopisima ili autorskih odnosno uredničkih knjiga, poglavlja u knjigama, radovi i prilozi u zbornicima radova sa znanstvenih skupova, ali i drugi intelektualni proizvodi kao što su patenti, softverska rješenja, baze podataka i slično.

Kako je svrha vrednovanja znanstvenog rada obično vezana uz usporedbe znanstvenika, ustanova, znanstvenih polja i područja, zemalja i sl., metodološki je najprihvatljiviji kvantitativni pristup koji koristi scientometrija, uz nužnu svijest o svim nedostacima takvog pristupa. U scientometrijskim istraživanjima se koriste podaci o broju i vrsti objavljenih radova, o autorstvu (koje kroz suradnju otkriva oblike znanstvenog komuniciranja unutar pojedinog znanstvenog polja ili uže discipline), o odjeku objavljenih znanstvenih radova mjerenom kroz citiranost ili čitanost (odnosno kroz neki od oblika preuzimanja dokumenata) te podaci dobiveni citatnim analizama. Citatne analize otkrivaju specifičnosti znanstvenog komuniciranja i značaja pojedinih autora, njihovih radova, odnosno časopisa kao ključnog komunikacijskog medija, ne samo u prirodnim i primijenjenim znanostima, nego i u društvenim i u većem dijelu humanističkih znanosti (Jokić i sur., 2012.).

Razlog za širu prihvaćenost kvantitativnog pristupa vrednovanju znanstvenog rada u odnosu na kvalitativni temelji se u činjenici potencijalne objektivnosti brojčanih podataka koji, ako se metodološki provedu pod istim okolnostima, daju iste rezultate. Kvalitativni pristup, koji se najčešće temelji na recenzijskom postupku (engl. *peer review*), kod kojega je vrlo teško izbjeći subjektivnost (Abramo i sur., 2013.) i gdje su često mišljenja urednika i recenzenta ili recenzenata međusobno neusklađena (Bornman, 2012.), nema mogućnost kakvu ima kvantitativni pristup. Ipak, uloga recenzijskog postupka je neizostavna u procesu selekcije rukopisa za objavljivanje.

S druge strane, nedostatak kvantitativnog, odnosno scientometrijskog pristupa najčešće je vidljiv u nedovoljno jasnoj ili čak pogrešnoj interpretaciji dobivenih rezultata, odnosno nekritičkom preuzimanju podataka koje nude različiti sekundarni izvori, npr. citatne baze Web of Science (WoS), Scopus, Google Scholar i sl. Naime, neke podatke koji su dostupni u spomenutim izvorima proizvođači baza ne provjeravaju. To se prvenstveno odnosi na različite oblike pisanja imena i prezimena autora, neujednačenost pisanja adresa institucija, podatke o časopisima i njihovo svrstavanje u klasifikacijske sheme tih sekundarnih izvora (Harzing, 2013.), neujednačenost kategorizacije članaka i slično. Većina navedenih neujednačenosti najčešće se odnosi na radove iz zemalja ne-engleskog govornog područja, što na uzorku malih brojki može dati sliku drugačijeg stanje no što je stvarno (Andreis i Jokić, 2008.). Dodatan problem kod bibliografskih i citatnih izvora koji se koriste za scientometrijska istraživanja i za vrednovanja znanstvenog rada, najčešće su ograničenost na jednu vrstu publikacija, a to su časopisi. Ovim načinom zanemaruju se ostale vrste publikacija, naročito važne za društvene i humanističke znanosti – knjige, radovi u zbornicima radova s konferencija i slično.

Iako bi optimalno rješenje za vrednovanje znanstvenog rada bila kombinacija kvantitativnog i kvalitativnog pristupa, za sada većina sustava za vrednovanje znanstvenog rada, naročito u područjima prirodnih i primijenjenih znanosti, ali sve više i društvenih i nekih polja humanističkih znanosti, preuzima kvantitativni pristup s idejom – ako je nešto znanstveno, to je i mjerljivo (van Raan, 2007.).

Jedan od temeljnih metodoloških pristupa vrednovanju znanstvenog rada u društvenim i humanističkim znanostima, koji naglašava specifičnosti u znanstvenom komuniciranju

mjerenom vrstama publikacija, predložila je Hicks (2005.). Za razliku od prirodnih znanosti, gdje je časopis osnovni komunikacijski kanal, u društvenim i humanističkim znanostima to su u osnovi četiri vrste publikacija: međunarodni časopisi, nacionalni časopisi, knjige te stručna i popularna literatura. Tu tvrdnju svojim istraživanjem potkrjepljuje Nederhof (2006.) definirajući tri ciljane skupine kojima su namijenjeni rezultati istraživanja u društvenim i humanističkim znanostima: relevantna međunarodna znanstvena zajednica, regionalna i nacionalna znanstvena zajednica te šira akademska i ostala javnost. Iako je u društvenim znanostima kao i u nekim poljima humanističkih znanosti sve izraženija uloga članaka u časopisima, knjige i dalje imaju svoje značajno mjesto. Prema istraživanju Engelsa, Ossenbloka i Spruyta (2012.) registriran je trend pada objavljivanja knjiga u području društvenih znanosti, za razliku od pojedinih polja humanističkih znanosti gdje je uočen porast. Kako bi se dobila što objektivnija slika stanja u vrednovanju znanstvenog rada, slažemo se s Nederhofom koji smatra opravdanim korištenje sličnog bibliometrijskog instrumentarija u vrednovanju znanstvenog rada u društvenim i humanističkim znanostima, s naglaskom na uključivanje monografija, autorskih i uredničkih knjiga, odnosno nacionalnih časopisa, uz uključivanje i izradu novih indikatora za njihovo vrednovanje. Najveći nedostatak za učestalije obavljanje ove vrste scientometrijskih istraživanja je u činjenici da ne postoje relevantni sekundarni izvori, tj. posebno prilagođene baze podataka kao što su citatne baze (WoS i Scopus), koje se za sada, primarno temelje na časopisima i člancima iz časopisa.

Kao mogući izvor za vrednovanje znanstvenog rada u društvenim i humanističkim znanostima Torres-Salinas i Moed (2009.) predložili su knjižnične kataloge. Međutim, kako knjižnični katalogi nisu primarno strukturirani za potrebe scientometrijskih istraživanja, te je baze potrebno restrukturirati, doraditi i dopuniti s odgovarajućim metapodacima. Takvo jedno istraživanje provedeno je iz mrežnog kataloga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (Jokić i sur., 2012.).

Jedan od pristupa rješavanju problema vrednovanja znanstvenih knjiga je izrada specijaliziranih nacionalnih baza kao što je flamanska akademska bibliografska baza podataka Vlaams Academisch Bibliografisch bestand voor de Sociale en Humane Wetenschappen (VABB-SHV) book data (Verleysen i Engels, 2014.). Za hrvatske bi

prilike značajno boljem i objektivnijem razumijevanju znanstvenog komuniciranja u društvenim i humanističkim znanostima, ali i vrednovanju znanstvenog rada, doprinijela pouzdana bibliografska baza koja bi imala i mogućnosti baze cjelovitih tekstova različitih vrsta dokumenata (članaka iz časopisa, autorskih i uredničkih knjiga, zbornika radova sa skupova, doktorski radova i sl.), uz dodatak nacionalnog citatnog indeksa.

Cilj ovog istraživanja je utvrditi koliko su pojedina znanstvena polja društvenih znanosti u Hrvatskoj predstavljena kroz časopise, u kojoj mjeri ti časopisi imaju nacionalni karakter, odnosno jesu li dostupni relevantnoj svjetskoj znanstvenoj zajednici svojom indeksiranošću u bazama WoS i Scopus i kakav im je status unutar predmetnog područja pojedinog znanstvenog polja društvenih znanosti na međunarodnoj razini. Cilj istraživanja je i usporedba Hrvatske s deset zemalja članica Europske unije koje su imale slično društveno-političko uređenje do 1990-ih godina (Bugarska, Češka, Estonija, Latvija, Litva, Mađarska, Poljska, Rumunjska, Slovačka i Slovenija).

Provedene analize bi trebale opravdati tvrdnju o važnosti časopisa iz društvenih znanosti u znanstvenom komuniciranju, njihovu reprezentativnost zastupljenosti u relevantnim svjetskim sekundarnim izvorima, odnosno pokazati opravdanost njihove naglašene uloge u vrednovanju znanstvenog rada kvantitativnim metodama.

Metodološki pristup

Kao izvor podataka za ostvarenje prvog cilja ovog istraživanja, korišten je Hrčak (2014.), portal otvorenog pristupa koji na svojoj naslovnici navodi popis od 353 časopisa i drugih serijskih publikacija (npr. zbornici radova sa skupova). Oni se, ovisno o sadržajima, mogu razvrstati u znanstvene, znanstveno-stručne, popularne i studentske časopise, radne materijale (npr. *Radni materijali Ekonomskog instituta u Zagrebu*) i sl.

Kako je zbog interdisciplinarnosti sve teže strogo odrediti kategorije časopisa kao i isključivu pripadnost pojedinom znanstvenom polju, za potrebe ovog istraživanja izlučili smo časopise koji se bave problematikom znanstvenih polja društvenih znanosti na temelju službene klasifikacije znanosti u Hrvatskoj koja uključuje i kategoriju interdisciplinarnih, odnosno multidisciplinarnih časopisa. Dio časopisa često ističe da se bave problematikom društveno-humanističkih znanosti. Dodatno obrazloženje za

uključivanjem skupine časopisa koji su svrstani u interdisciplinarnu skupinu nalazimo i u različitosti klasifikacija znanosti. Prema službenoj klasifikaciji u Hrvatskoj, područje društvenih znanosti čine ekonomija, informacijske i komunikacijske znanosti, psihologija, sociologija, politologija, demografija, socijalne djelatnosti, sigurnosne i obrambene znanosti, pedagogija, edukacijsko-rehabilitacijske znanosti, logopedija, kineziologija i interdisciplinarne društvene znanosti (Pravilnik o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama, 2009.). Klasifikacije društvenih znanosti koje se koriste u Europi i SAD-u, odnosno klasifikacije koje koriste baze WoS i Scopus kao najčešće korišteni izvori za scientometrijska istraživanja i vrednovanja znanstvenog rada, značajno se razlikuju od hrvatske klasifikacije znanosti. WoS za područje društvenih znanosti izdvaja posebnu bazu, Social Science Citation Indeks (SSCI). Njenu klasifikaciju društvenih znanosti čini 56 predmetnih kategorija, među kojima su znanstvena polja koja po hrvatskoj klasifikaciji znanosti pripadaju području humanističkih znanosti (antropologija, etnologija, kulturne studije, povijest i lingvistika). Čak i dio područja koja prema hrvatskoj klasifikaciji znanosti spadaju u medicinske znanosti, prema klasifikaciji WoS-a su svrstane u društvene znanosti (zdravstvena politika i usluge, gerontologija, sestrinstvo, psihijatrija i javno zdravstvo).

Klasifikacija baze Scopus (SCImago Journal & Country Ranking, 2014.) razlikuje kao zasebne kategoriju društvenih znanosti, kategoriju ekonomije, ekonometrije i financija, kategoriju poslovanje, računovodstvo i menadžment te psihologiju. U predmetnoj kategoriji društvenih znanosti, slično kao i WoS, uključuje neka znanstvena polja koja po hrvatskoj klasifikaciji pripadaju humanističkim znanostima (npr. antropologiju, arheologiju, lingvistiku i jezikoslovlje).

Spomenute razlike u klasifikacijama znanosti navedene su iz metodoloških razloga, ali i zbog interpretacije i razumijevanja problematike vrednovanja znanstvenog rada. Prema Biglanovu (1973.) modelu klasifikacije znanosti, znanstvena polja i discipline klasificiraju se s obzirom na tri dimenzije: paradigmu (tvrde i meke paradigme), primjenu (čiste i primijenjene znanosti) i predmet istraživanja (živo i neživo). Dimenzija važnosti primjene u smislu aktivnosti koje su orijentirane k praktičnim primjenama (Becher i Trowler, 2001.) mjerenim kroz doprinose ekonomiji, u većini polja društvenih znanosti

teško se može mjeriti. Iako sve tri navedene dimenzije definiraju relativnu egzaktnost znanstvenog polja ili discipline, ono što ih čini egzaktnim jest instrumentarij koji koriste za svoja mjerenja i istraživanja. To je ono što najčešće dijeli tzv. prirodne ili *tvrde* od društveno-humanističkih ili *mekih* znanosti.

Većina polja društvenih znanosti (uz neke izuzetke prema hrvatskoj klasifikaciji znanosti) ima odlike egzaktnih znanosti, a prema klasifikacijama znanosti koje koriste WoS i Scopus to imaju i neka polja humanističkih znanosti. Ta činjenica na određeni način opravdava korištenje bibliometrijskih i scientometrijskih pokazatelja, odnosno kvantitativni pristup pri vrednovanju znanstvenog rada i u društvenim i u humanističkim znanostima.

Nakon pregledavanja 353 hrvatska časopisa na portalu Hrčak, ustanovljeno je da sedam časopisa nije imalo niti jedan članak mrežno dostupan, a 35 ih je imalo samo jedan broj mrežno dostupan. Ove dvije kategorije časopisa nisu bile relevantne za daljnje analize u ovom istraživanju pa je u sljedeću razinu analize uključeno 311 časopisa koji su reprezentirali znanstvenu, znanstveno-stručnu i popularno-znanstvenu problematiku svih znanstvenih područja u Hrvatskoj. Iz tog skupa časopisa za uzorak ovog istraživanja izdvojeni su naslovi koji su na portalu razvrstani u područje društvenih znanosti, njih 72 ili 23,1%. Kao relevantne pokazatelje statusa časopisa u mogućem procesu njihovog vrednovanja koristili smo podatke o:

- broju časopisa po pojedinim znanstvenim poljima;
- nakladnicima odnosno izdavačima;
- opsegu dostupnosti časopisa u digitalnom obliku kroz otvoreni pristup (engl. *open access*);
- indeksiranosti u bazama WoS i Scopus – statusu u odnosu na faktor odjeka (engl. *impact factor*, IF), SJR (Scimago Journal Ranking) i h-indeks časopisa;
- zastupljenosti časopisa iz područja društvenih znanosti iz Hrvatske i još 10 zemalja članica Europske unije u bazama WoS/JCR Social Science Edition 2012 i Scopus/Scimago Journal Ranking (Journal Citation Reports, 2013.; SCImago Journal & Country Rank, 2014.)

Faktor odjeka i SJR su iskazani za 2012. godinu. Faktor odjeka časopisa za 2012. godinu dobiva se na temelju omjera broja citata dobivenih u 2012. godini na članke objavljene 2010. i 2011. godini i ukupnog broja radova objavljenih tijekom 2010. i 2011. godine. Citati koji se računaju odnose se na citate koje su tim radovima dali članci iz časopisa indeksiranih u bazi WoS.

SJR indikator izražava prosječan broj normiranih citata dobivenih u određenoj godini, konkretno, u 2012. godini na članke objavljene u protekle tri godine (2009., 2010. i 2011.). Radovi koji su dali citate radovima iz određenog časopisa, radovi su iz korpusa časopisa koje indeksira baza Scopus.

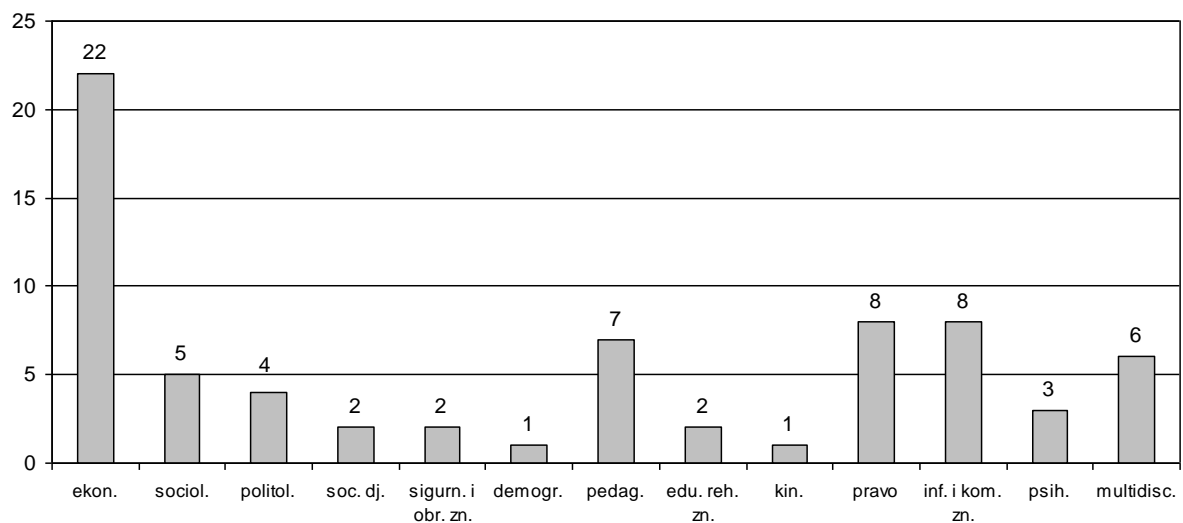
H-indeks časopisa iskazan je prema WoS-u i Scopusu za razdoblje od posljednjih pet godina. Vrijednost h-indeksa pokazatelj je koliko je članaka u časopisu dobilo najmanje h citata. Npr. za časopis koji ima h-indeks 10 znači da je svaki od njegovih 10 članaka dobio najmanje po 10 citata.

Rezultati

Od 311 naslova hrvatskih časopisa i serijskih publikacija iz svih znanstvenih područja i svih kategorija (znanstveni, znanstveno-stručni, stručni, popularni, studentski) izdvojena su 72 časopisa koja se bave problematikom društvenih znanosti i srodnih polja i disciplina, što uključuje i interdisciplinarne časopise. U ukupnom broju hrvatskih časopisa za sva znanstvena polja, to je udio od približno jedne četvrtine (23,1%). Usporedbom s brojem časopisa iz društvenih znanosti u odnosu na ukupan broj časopisa koje indeksira baza WoS/JCR (Journal Citation Reports) dobiva se sličan omjer. Baza WoS/JCR u 2012. godini indeksirala je i statistički obradila oko 11.000 časopisa. Od toga baza JCR Social Science Edition obrađuje oko 2.600 časopisa ili 23,6%. Ako krenemo od pretpostavke da je časopis ključni komunikacijski medij u prirodnim i primijenjenim znanostima, onda dobiveni podatak iz našeg uzorka sigurno ide u prilog činjenici o važnosti časopisa i u društvenim znanostima u Hrvatskoj i u svijetu.

Reprezentativnost znanstvenih polja društvenih znanosti prema broju časopisa

Broj časopisa, uz broj znanstvenika i znanstveno-nastavnih ustanova, važan je pokazatelj dinamičnosti, ali i veličine znanstvenog polja. Obrazloženje ove teze nalazimo u činjenici da časopis u usporedbi s knjigom, u današnjem sustavu znanstvenog komuniciranja ima bržu protočnost, širu dostupnost kao i potencijalno veću čitanost. Prema podacima dobivenim analizom uzorka (Grafikon 1), brojnošću časopisa dominira polje ekonomije i njemu srodnih disciplina, s udjelom od 30,6% u odnosu na sve časopise iz područja društvenih znanosti. Usporedimo li ove podatke s brojem časopisa iz ovog polja koje indeksira baza Scopus, tada se dobivaju približno slični omjeri. Kako su podaci iz baze WoS dostupniji i lakši za obradu u odnosu na bazu Scopus, a naročito radi objektivnosti, iz uzorka časopisa u JCR Social Science Edition 2012 izuzeli smo časopise koji prema hrvatskoj klasifikaciji znanosti ne pripadaju u društvene znanosti. Radi se o 855 (32,8%) časopisa i to iz antropologije, javnog zdravstva, psihijatrije, sestinstva, lingvistike i povijesti. Preostali skup časopisa smatrali smo relevantnijim za našu usporedbu. Iz tog skupa časopisa koji je bio najsirodniji hrvatskoj klasifikaciji znanstvenih polja društvenih znanosti, udio časopisa iz ekonomija i srodnih disciplina (economics, business, finance, management) u WoS/JCR Social Science Edition za 2012. godinu je bio 34,4%. Ovaj podatak govori o približno podjednakom udjelu časopisa iz područja ekonomije i srodnih disciplina unutar područja društvenih znanosti u bazi WoS i u uzorku hrvatskih časopisa.

Grafikon 1. Distribucija hrvatskih časopisa iz područja društvenih znanosti po znanstvenim poljima

Za lakše snalaženje u klasifikaciji znanosti pratit ćemo strukturu Pravilnika o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama (2009.). Prema njoj u jednu skupinu svrstano je polje sociologije, politologije, demografije, socijalne djelatnosti i sigurnosne i obrambene znanosti. Ta je skupina znanstvenih polja i disciplina, u ovom istraživanju predstavljena s 14 (19,4%) znanstvenih i znanstveno-stručnih časopisa (sociologija – 5 časopisa, politologija – 4 časopisa, socijalna djelatnost – 2 časopisa, sigurnosne i obrambene znanosti – 2 časopisa i demografija – 1 časopis). Udio časopisa iz ovih znanstvenih polja i disciplina u bazi WoS/JCR Social Science Edition za 2012. godinu bio je oko 29% (511 naslova časopisa). Iz baze Scopus, odnosno njene statističke baze SCImago, nije bilo moguće pouzdano doći do traženih podataka. I podaci za hrvatske časopise i podaci iz baze WoS upućuju na zaključak da časopis kao medij znanstvenog komuniciranja ima značajno mjesto i za ova znanstvena polja društvenih znanosti. I na nacionalnoj i na međunarodnoj razini postoje časopisi u kojima je moguće objaviti rezultate istraživanja i spoznaja kako bi bili dostupni relevantnoj znanstvenoj zajednici.

Prema broju časopisa slijede skupno polja pedagogije, edukacijsko-rehabilitacijskih znanosti, logopedije i kineziologije s 10 (13,9%) časopisa. U bazi WoS/JCR Social Science Edition za 2012. godinu udio časopisa iz tih područja, ako se izuzmu discipline koje se ne podudaraju s hrvatskom klasifikacijom znanosti, iznosi oko 27% (478 časopisa).

S po osam naslova u uzorku zastupljena su polja prava te informacijskih i komunikacijskih znanosti. Polje psihologije zastupljeno je s tri časopisa, dok je u skupini multidisciplinarnih časopisa šest naslova.

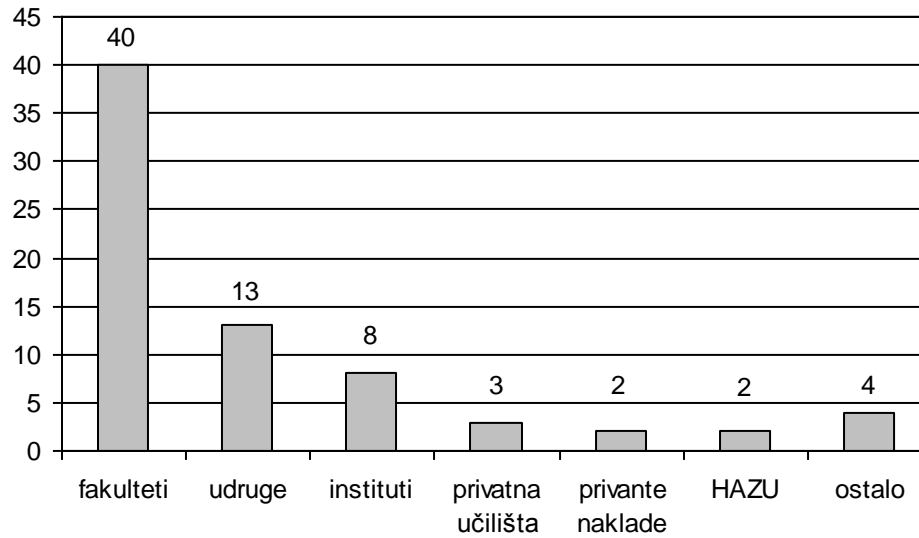
Sve navedene podatke iz baza Scopus i WoS, odnosno iz njih izlučenih statističkih baza (JCR i SCImago) treba uzeti isključivo kao orijentacijske, a ne kao apsolutno točne brojke. Razlog je već spomenuti problem jednoznačnosti klasificiranja časopisa i disciplina, odnosno mogućnost da je neki časopis klasificiran u više različitih znanstvenih kategorija ili u neodgovarajuće kategorije.

Navedeni podaci upućuju na zastupljenost časopisa iz svih polja društvenih znanosti. Sva znanstvena polja imaju odgovarajući broj časopisa, i na nacionalnoj i na međunarodnoj razini, u kojima je moguće predstaviti rezultate istraživanja relevantnoj znanstvenoj i akademskoj zajednici.

Nakladnici hrvatskih časopisa iz područja društvenih znanosti

Kod vrednovanja časopisa, odnosno u njima objavljenih radova, važan je i podatak tko je izdavač časopisa (Allen i Heath, 2013.). Nacionalni časopisi zemalja s tzv. znanstvene periferije za izdavače često imaju znanstvene i znanstveno-nastavne ustanove, stručne i znanstvene udruge, a imaju problem nedovoljnog broja rukopisa, problem objektivnosti recenzenata male sredine u kojoj se stručnjaci međusobno poznaju, urednici su često volonteri, nedovoljna su financijska sredstva za izdavanje časopisa, a postoji i cijeli niz drugih poteškoća. Takvi se časopisi teško mogu uspoređivati s časopisima prestižnih svjetskih nakladnika (npr. Oxford Press, Academic Press, Sage, Springer, Elsevier, Harvard, Nature Publishing) koji imaju dugogodišnje profesionalno i komercijalno iskustvo u znanstvenom izdavaštvu, velike naklade, velik broj međunarodnih neovisnih recenzenata, zaprimaju velik broj rukopisa, imaju visok postotak odbijanja rukopisa i prestižan status s obzirom na scientometrijske indikatore, npr. faktor odjeka, h-indeks, SJR i sl.

Nacionalni časopisi se međusobno razlikuju ovisno o nakladnicima. Nije svejedno radi li se o tzv. kućnom časopisu, koji izdaje neka znanstvena ili znanstveno-nastavna ustanova, a koji gotovo isključivo služi kao medij u kojem objavljuju znanstvenici iz tih ustanova, ili se radi o časopisu koji je otvoren, ne samo znanstvenicima jedne ustanove i zemlje nego i međunarodnoj znanstvenoj javnosti. Uloga časopisa i jest u tome da bude komunikacijski medij za relevantnu znanstvenu zajednicu, a ne za zatvoreni krug autora. Kod analizirana 72 hrvatska časopisa očekivano se s najvećim udjelom (56,3%) kao nakladnici javljaju fakulteti i sveučilišta (Grafikon 2).

Grafikon 2. Zastupljenost nakladnika hrvatskih časopisa iz područja društvenih znanosti

Rezultati su očekivani budući da na fakultetima sedam hrvatskih sveučilišta radi najveći broj znanstvenika. Zanimljivo je da su društva (stručna i znanstvena), udruge i udruženja izdavači 16% znanstvenih i znanstveno-stručnih časopisa. Kroz povijest razvoja časopisa uloga je znanstvenih društava bila ključna (npr. The Royal Society, London). I u Hrvatskoj su u 19. stoljeću, kada se javljaju prvi znanstveni časopisi nezaobilaznu ulogu u izdavanju časopisa imala upravo akademska društva (Sirotić i Jokić, 2013.).

Kao što svi fakulteti na kojima se studiraju društvene znanosti, tako i svi hrvatski instituti koji se bave tim područjem imaju svoje časopise, a neki su nakladnici i po dva časopisa. Zanimljiva je i pojava privatnih nakladnika (dvije nakladničke kuće).

Kakva je zaista uloga nakladnika časopisa u vremenu kada se informacijska i komunikacijska tehnologija intenzivno razvija, moglo bi pokazati tek detaljnije istraživanje. S aspekta vrednovanja znanstvenog rada, naglasak na ulozi nakladnika i uredništva časopisa mogao bi biti na analizama i interpretaciji recenzentskih postupka.

Opseg dostupnosti časopisa u digitalnom obliku kroz otvoreni pristup

Temeljna ideja objavljivanja znanstvenih otkrića, rezultata istraživanja i spoznaja jest da budu dostupni znanstvenoj i akademskoj zajednici. Međutim, kako živimo u okruženju

gdje se rezultati znanstvenih istraživanja smatraju robom i naplaćuju se, barem bi nacionalni časopisi za čije izlaženje, najčešće, financijska sredstva dolaze od poreznih obveznika, trebali biti otvoreno dostupni znanstvenoj i akademskoj javnosti. Tu mogućnost osigurava opcija otvorenog pristupa (engl. *open access*), u našem slučaju putem portala Hrčak, odnosno mrežnih stranica pojedinih časopisa. Pokazatelj otvorene dostupnosti časopisa zasigurno bi mogao biti uključen u sustav vrednovanja časopisa, odnosno radova pojedinih znanstvenika. Naime, za radove koji su otvoreno dostupni moguće je pratiti statistiku korištenja, točnije čitanja i preuzimanja od strane korisnika. Ova problematika zbog zahtjevnosti postupka nije detaljnije istraživana u ovom radu. Iznosimo samo podatke o trenutnom stanju javno dostupnih sadržaja hrvatskih časopisa iz područja društvenih znanosti.

Za polje ekonomije od 22 aktivna hrvatska časopisa dostupna na portalu Hrčak, cjeloviti tekstovi članaka svih godišta dostupni su za sedam časopisa: *Acta turistica Nova*, *Agroeconomia Croatica*, *Croatian Economic Survey*, *Oeconomica Jadertina*, *Poslovna izvrsnost (Business Excellence)*, *Zagreb International Review of Economics and Business* i *Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu*. Svi ostali časopisi iz ovog znanstvenog polja imaju elektroničke verzije cjelovitih članaka najmanje posljednjih šest godina (od 2008. do 2013. godine), iako neki izlaze više od 30 godina.

Deset časopisa iz skupine sociologija, politologija, socijalna djelatnost, sigurnosne i obrambene znanosti te demografija u cijelosti je dostupno u digitalnom obliku. Preostali časopisi iz ovih polja (njih četiri) ima u cijelosti dostupno najmanje 10 posljednjih godišta.

Četiri časopisa iz skupine pedagogije, edukacijsko-rehabilitacijskih znanosti, logopedije i kineziologije u cijelosti je digitaliziralo svoje članke koji su i mrežno dostupni: *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, *Kriminologija i socijalna integracija*, *Magistra Iadertina* i *Metodički obzori*. Ostalih šest časopisa iz ove skupine dostupni su za posljednje dvije do deset godina.

Od osam časopisa iz područja informacijskih i komunikacijskih znanosti cjeloviti članci za sva godišta dostupni su za četiri časopisa: *Journal of Information and Organizational*

Sciences (JIOS), Medianali, Medijske studije i *Muzeologija*. Sadržaji ostalih časopisa iz ovog znanstvenog polja dostupni su najmanje unatrag sedam godina, od 2007. godine.

Polje prava zastupljeno je s osam časopisa, od čega su sadržaji cjelovitih članaka za sva godišta dostupni samo za dva časopisa: *Croatian Yearbook of European Law and Policy* i *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske*. Većina ostalih časopisa iz ovog znanstvenog polja nudi cjelovite radova najmanje 14 godina unatrag, izuzev časopisa *Pravni vjesnik*.

Od tri časopisa iz psihologije dva su dostupna u cijelosti: *Review of Psychology* i *Suvremena psihologija* uz naglasak da je nakladnik komercijalna tvrtka s embargom objavljivanja najnovijih brojeva. Časopis *Psihologijske teme* ima u digitalnom obliku dostupno posljednjih deset godišta.

Multidisciplinarno i interdisciplinarno područje koje se dotiče društvenih znanosti predstavljeno je sa šest časopisa i cjeloviti tekstovi svih godišta svih časopisa mrežno su dostupni. Neki od časopisa iz ove skupine novi su časopisi, izlaze dvije do tri godine, ali neki izlaze i dugi niz godina npr. *Rad HAZU: Razred za društvene znanosti*.

Na temelju iznesenih podataka vidljivo je da neka znanstvena polja doživljavaju časopis kao značajan i neizostavan komunikacijski medij u diseminaciji znanstvenih rezultata i spoznaja.

Indeksiranost hrvatskih časopisa iz društvenih znanosti u bazama WoS/JCR i Scopus/SCImago

Zastupljenost određenog časopisa u bibliografskim i citatnim bazama kao što su WoS i Scopus predstavlja zadovoljavanje kriterija selektivnosti. Budući da je baza WoS nešto selektivnija u odnosu na bazu Scopus, u procesima vrednovanja smatra je se prestižnijom. Ako je k tome časopis u toj bazi indeksiran duži niz godina i ako mu je petogodišnji faktor odjeka, barem u trećem kvartilu,¹ može ga se smatrati časopisom relevantnim na međunarodnoj razini. Za časopise iz područja društvenih znanosti donedavno je jedan od važnih pokazatelja potencijalne prepoznatljivosti i važnosti bila zastupljenost u

¹ Kvartili su vrijednosti statističkog obilježja koje statistički niz dijele na četiri jednaka dijela. Prvi kvartil čini 25% podataka iz određenog skupa, a može biti gornji ili donji u odnosu na medijan. Medijan skupa podataka je srednji podatak ako je broj podataka neparan, a aritmetička sredina dvaju srednjih ako je broj podataka paran.

predmetno orijentiranim bibliografskim bazama kao što su npr. *Sociological Abstracts*, *Worldwide Political Abstracts*, *LISTA – Library and Information Science and Technology Abstracts*, *EconLIT*, *PsycLit*, *PsycINFO*, *ERIC* itd. Promjena paradigme dostupnosti časopisa i uloga multidisciplinarnih baza WoS i Scopus, koje svojom selektivnošću i filtriranjem probiru časopise čiji se broj sve više povećava, izravno je utjecala na sve manji značaj predmetno orijentiranih baza podataka. U praktičnom smislu, vrednovanje časopisa i znanstvenog rada na međunarodnoj razini uglavnom se provodi na temelju podataka dobivenih iz baza WoS i Scopus. Dapače, i međunarodna rangiranja sveučilišta provode se na temelju podataka iz ove dvije baze (Waltman i sur., 2012.).

Iz podataka navedenih u Tablici 1 vidi se da nisu sva znanstvena polja iz područja društvenih znanosti zastupljena hrvatskim časopisima u bazi WoS. To znači da radovi objavljeni u hrvatskim časopisima iz pojedinih znanstvenih polja, koji nisu indeksirani u toj bazi (pod uvjetom da se kao relevantan izvor znanstvenih informacija koristi baza WoS), potencijalno imaju male šanse da budu prepoznati od relevantne svjetske zajednice. Naime, većina znanstvenika u današnje vrijeme najčešće se upoznaje s novim temama i opskrbljuje literaturom praćenjem određenih časopisa koji su mrežno dostupni te pretraživanjem baza WoS i Scopus, za koje pretpostavljaju da su selektivne.

Tablica 1. Indeksiranost u bazi WoS/JCR Social Science Edition hrvatskih časopisa iz područja društvenih znanosti i status prema IF

Područje	Časopis	IF za 2012.			WoS područja	
		dvo-godišnji	peto-godišnji	kvartil	pozicija časopisa	agregirani IF područja
Ekonomija	Ekonomska istraživanja	0,237	0,176	Q4	284/333	1,193 (Economics)
	Zbornik radova Ek. fak. u Rijeci	0,172	0,314	Q4	307/333	1,193 (Economics)
Pedagogija i kineziologija	Croatian Journal of Education	0,125	0,125	Q4	208/219.	0,893 (Education & Ed. Research)
	Kinesiology	0,405	-	Q4	61/67	1,456 (Reha-

						bilitation)
	Odgojne znanosti	0,103	0,143	Q4	214/218	0,893 (Education & Ed. Research)
Psihologija	Suvremena psihologija	0,120	0,122	Q4	113/114.	2,395 (Psychology, Clinic*)
Sociologija i socijalne djelatnosti	Ljetopis socijalnog rada	0,095	0,105	Q4	38/38	0,983 (Social Issues)
	Društvena istraživanja	0,198	0,120	Q4	122/139; 33/39	1,054 (Sociology); 0,983 (Social Issues)
	Revija za socijalnu politiku	0,024	0,098	Q4	39/39	0,983 (Social Issues)

* Časopis *Suvremena psihologija* obrađuje širok raspon psihologijskih tema. To što je svrstan u predmetnu kategoriju *Clinic Psychology*, potvrda je prethodno spomenutog problema neujednačenosti i nepouzdanosti klasifikacije časopisa.

Iz analiziranog korpusa hrvatskih časopisa iz područja društvenih znanosti, 12,5% časopisa indeksira baza WoS, što je više od svjetskog prosjeka zastupljenosti časopisa pojedinih zemalja. Iako ne postoje egzaktni podaci koji postotak od svih znanstvenih i znanstveno-stručnih časopisa iz cijelog svijeta indeksira baza WoS, poznato je da je to približno oko 10% ukupnog broja aktivnih časopisa. Činjenica da neka znanstvena polja društvenih znanosti, iako imaju određen broj nacionalnih časopisa, nisu zastupljena u bazi WoS, otvara mogućnost dodatnog detaljnijeg istraživanja.

Pogledaju li se podaci u Tablici 1, odlika svih hrvatskih časopisa koje indeksira baza WoS, neovisno o znanstvenom polju, jest da su svi u četvrtom kvartilu na temelju faktora odjeka, odnosno da su na začelju liste indeksiranih časopisa. Dodatno, radi jasnijeg dobivanja uvida u cjelovitost slike stanja, agregirani faktor odjeka predmetne kategorije

potvrđuje stanje.² Svrha navođenja ovih podataka je pokazati da su hrvatski časopisi iz područja društvenih znanosti vrlo dobro zastupljeni. Međutim, to se stanje može uskoro primijeniti u negativnom smislu ako se ne poveća važnost i prepoznatljivost radova objavljenih u tim časopisima kroz citiranost.

Baza Scopus u svojoj je selektivnosti izbora časopisa za indeksiranje manje restriktivna u odnosu na bazu WoS. Upravo stoga otvara se mogućnost veće dostupnosti i potencijalne vidljivosti hrvatskih časopisa iz svih znanstvenih područja, a ne samo društvenih znanosti. Iz našeg uzorka 25 je časopisa, ili 34,7%, indeksirano u ovoj bazi i potencijalno dostupno cijeloj svjetskoj akademskoj zajednici. Pojam potencijalne dostupnosti koristi se prvenstvo s aspekta jezične barijere, ali i tematike kojom se časopisi bave. Kakva je trenutna i stvarana percepcija hrvatskih časopisa iz područja društvenih znanosti u bazi Scopus vidljivo je iz Tablice 2. Tablica prikazuje indeksiranost u bazi Scopus 2013. godine i status prema SJR i h-indeksu.

Tablica 2. Indeksiranost u bazi Scopus 2013.godine i status prema SJR i h-indeksu hrvatskih časopisa iz područja društvenih znanosti

Područje	Časopis	SJR	h-index
Ekonomija	Croatian Economic Survey	0,191	1
	Ekonomska istraživanja	0,174	3
	Ekonomski pregled	0,191	4
	Internat. Journal of Eng. Business Management	0,127	2
	MANAGEMENT	0,134	9
	Privredna kretanja i ekonomska politika	0,111	1
	Tržište	0,124	1
	Tourism	0,225	8
	Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Rijeci	0,122	3
Informacijske i kom. znanosti	Journal of Information and Organizational Sciences (JIOS)	0,166	3
	Medijska istraživanja/ Media Research	0,125	1

² Agregirani IF za WoS predmetnu kategoriju izračunava se po istom principu kao i IF časopisa. Točnije, to je omjer ukupnog broja citata koje su dobili radovi objavljeni u svim časopisima iz određene predmetne kategorije u traženoj godini i ukupnog broja objavljenih radova u tim časopisima u protekle dvije godine. Ako je agregirani IF predmetne kategorije 1,0 to znači da je svaki rad iz časopisa te predmetne kategorije bio prosječno citiran jedan put.

	Vjesnik bibliotekara Hrvatske	0,176	1
Pedagogija, ed. – reh. zn., logopedija, kineziologija	Croatian Journal of Education	0,207	2
	Kinesiology *	0,000	0
	Hrvatska revija za reh. istraživanja**	0,000	0
Psihologija	Suvremena psihologija	0,164	2
	Psihologijske teme	0,172	3
Pravo	Croatian Yearbook of European Law and Policy	0,000	0
	Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu	0,100	1
Sociologija i socijalne djelatnosti	Revija za sociologiju	0,139	3
	Socijalna ekologija	0,177	6
	Sociologija i prostor	0,123	2
	Ljetopis socijalnog rada	0,213	3
	Društvena istraživanja	0,201	9
	Revija za socijalnu politiku	0,130	6

* Časopis Kinesiology u bazi Scopus indeksiran je tek od 2013., što opravdava dobivene vrijednosti SJR i h-indeksa.

** I ovaj časopis je u bazi Scopus indeksiran tek od 2013. godine. Nije realno očekivati da će radovi biti citirani jer je potrebno prosječno (najmanje) tri godine od objave rada do prvih citata. Stoga je razumno da mu je h-indeks 0 i da nema SJR.

Kada govorimo o percepciji i mogućoj važnosti objavljenih radova u navedenim hrvatskim časopisima mjerenoj kroz citiranost, odnosno h-indeks, gotovo za sve časopise iz svih polja uočljiva je slaba prepoznatljivost.

Orijentacijski i isključivo u svrhu lakšeg okvirnog uspoređivanja i interpretacije rezultata navodimo podatke da najprestižniji međunarodni časopisi indeksirani u bazu Scopus iz polja ekonomije, ekonometrije i financija, njih 10% ili 64 naslova, imaju raspon vrijednosti SJR od 16,000 do 2,095, a raspon h-indeksa od 136 do 49. Polje informacijskih znanosti i knjižničarstva u Scopusu pokriva 146 međunarodna časopisa, najprestižnijih 10% ima raspon vrijednosti SJR od 3,534 do 1,199, a h-indeks od 90 do 20. Zajedničko polje obrazovnih znanosti u bazi Scopus ima 619 časopisa, a najprestižnijih 10% ima raspon vrijednosti SJR od 3,860 do 1,098, a h-indeks od 71 do 20. Polje psihologije u bazi Scopus predstavlja 717 časopisa. Prvih 10% najprestižnijih imalo

raspon SJR vrijednosti od 8,780 do 1,518, a h-indeks od 160 do 48. Pravo je u Scopusu zastupljeno s 294 časopisa iz cijelog svijeta. Najprestižnijih 10% časopisa imalo je raspon vrijednosti SJR od 3,465 do 0,988, a h-indeks od 70 do 13. Skupno polje sociologije i socijalne djelatnosti u bazi Scopus zastupljeno je s 408 odnosno 61 časopisom. Najprestižnijih 10% ima je raspon vrijednosti SJR 4,240 do 0,939, odnosno 2,886 do 1,035, a raspon h-indeksa 125-36, odnosno 138 do 76.

Važnim smatramo dodatno napomenuti da navedeni podaci nisu statične i apsolutne vrijednosti i treba ih koristiti s oprezom. Jedan od značajnih čimbenika koji može utjecati na navedene vrijednosti je i broj radova, odnosno dužina indeksiranosti časopisa u bazi, nakladnik i zemlja časopisa, međunarodni karakter časopisa, tematska zanimljivost, metodološki pristup i izostanak jezične barijere.

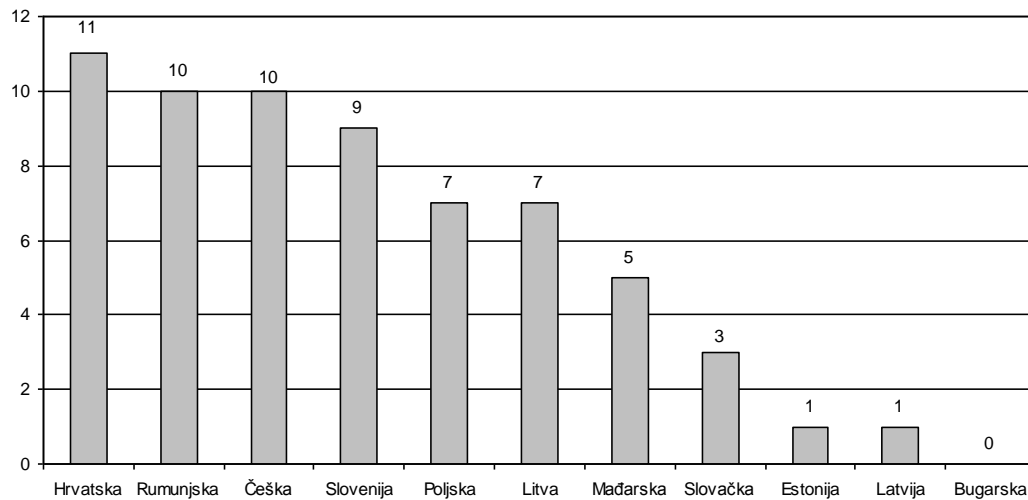
Budući da jezik na kojem je rad pisan može biti jedna od osnovnih barijera u dostupnosti radova, napravljena je analiza jezika članaka u hrvatskim časopisima iz društvenih znanosti koje indeksira baza Scopus, njih 25, i to u 2012. i 2013. godini. Deset časopisa sve svoje znanstvene radove objavljuje na engleskom jeziku (*Croatian Economic Survey*, *Ekonomska istraživanja*, *International Journal of Engineering Business Management*, *MANAGEMENT - Journal of Contemporary Management Issues*, *Tourism*, *Zbornik radova Ekonomskog fakulteta u Rijeci*, *Journal of Information and Organizational Sciences (JIOS)*, *Croatian Journal of Education - Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje*, *Kinesiology* i *Croatian Yearbook of European Law and Policy*). S druge strane, broj časopisa čiji su svi, ili gotovo svi, radovi u analiziranom razdoblju bili objavljeni isključivo na hrvatskom jeziku bio je značajno manji – 3 (*Socijalna ekologija*, *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* i *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*). Preostalih 11 časopisa objavljivalo je približno do 30% radova na engleskom jeziku, dok je časopis *Psihologijske teme* imao podjednak broj radova objavljenih na engleskom i hrvatskom jeziku. Postotak članaka objavljenih na engleskom jeziku postupno raste, čime se povećava i potencijalna vidljivost na međunarodnoj razini.

Na temelju svega navedenog zaključno bi se mogle istaknuti činjenice da obje baze, WoS, a naročito Scopus, daju mogućnost relativno velikom broju hrvatskih časopisa iz područja društvenih znanosti da budu dostupni svjetskoj akademskoj i znanstvenoj

javnosti. To što je njihova prepoznatljivost na niskoj razini mogao bi biti poticaj ne samo uredništvima i nakladnicima nego i autorima da počnu s određenim promjenama i prilagodbama.

Zastupljenost časopisa iz područja društvenih znanosti 11 članica Europske unije u bazama WoS/JCR i Scopus/SCImago

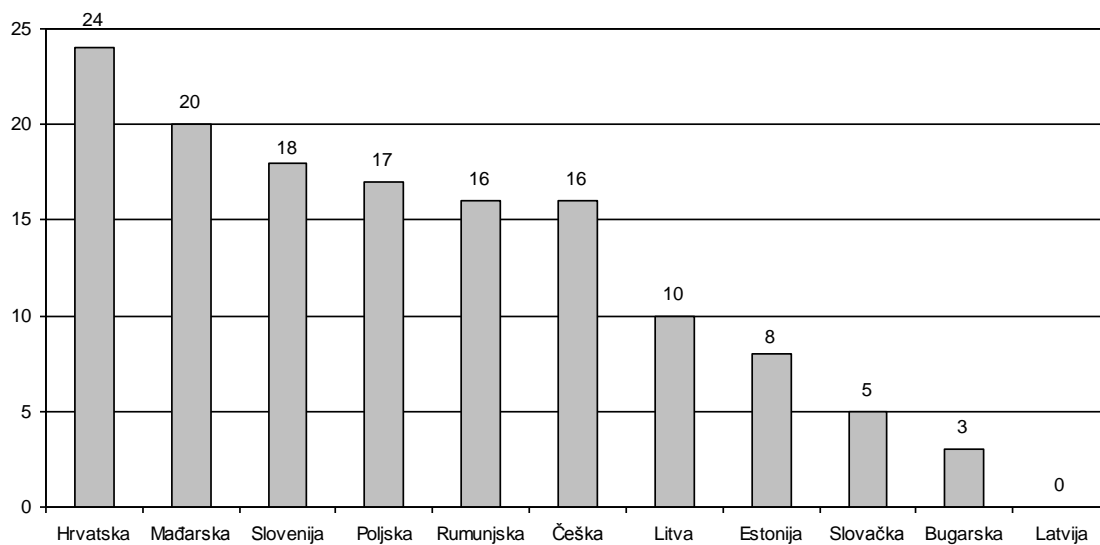
U bazi WoS/JCR Science and Social Science Editionu u 2012. godini bilo je indeksirano 57 hrvatskih časopisa, što je približno 20% u odnosu na ukupan broj znanstvenih i znanstveno-stručnih hrvatskih časopisa, ako se izostave studentski i popularni časopisi. Od tog je broja 11 ili 19,2% časopisa iz područja društvenih znanosti. Za zemlju sa znanstvene periferije kao što je Hrvatska, to je značajno više od prosjeka ostalih zemalja. Npr. Italija ima 15 časopisa iz područja društvenih znanosti koje indeksira baza WoS-SSCI (Social Science Citation Index) koji su registrirani u statističkoj bazi JCR za 2012. Francuska ih ima 26, a Španjolska 56. Koliko su važna istraživanja ove vrste na nacionalnoj razini govore i neki od radova, npr. analiza situacije u Sloveniji (Mali, 2010.), u Italiji (Cainelli i sur., 2012.), Španjolskoj (Moreno-Pulido i sur., 2013.), Norveškoj (Sivertsen i Larsen, 2012.). Broj časopisa iz društvenih znanosti koje indeksira ta baza za 2012. godinu za 11 članica Europske unije koje su imale socijalistički društveno-politički poredak do 90-ih godina 20. stoljeća prikazan je u Grafikonu 3.

Grafikon 3. Zastupljenost 11 zemalja članica Europske unije prema broju časopisa iz društvenih znanosti indeksiranih bazi JCR Social Science Edition za 2012. godinu

Hrvatska zastupljena s najvećim brojem časopisa, 11, koje je WoS prema svojoj kategorizaciji svrstao u područje društvenih znanosti dok Bugarska nema niti jedan časopis. Iako smo u tekstu naglašavali važnost različitosti klasifikacija znanosti, još jednom napominjemo da mehaničko preuzimanje podataka iz citatnih baza ili baze JCR može dovesti do neslaganja u brojčanim vrijednostima. Na primjer, prema WoS klasifikaciji, antropologija se svrstava u društvene znanosti kao i psihijatrija i javno zdravstvo, što je razlog da se hrvatski časopisi *Psychiatria Danubina* i *Collegium antropologicum* nalaze na tom popisu. Ako ih izuzmemo, tada je područje društvenih znanosti iz Hrvatske predstavljeno s devet časopisa. Međutim, analizom časopisa ostalih 10 promatranih članica Europske unije, utvrđeno je da u bazi JCR Social Science Edition za 2012. godinu imaju uključene pored navedenih znanstvenih polja i lingvističke časopisa kao i časopise koji se bave problematikom nekih od prethodno navedenih humanističkih polja. Dakle, ako zanemarimo hrvatsku klasifikaciju društvenih znanosti, prema WoS /JCR Social Science Edition, hrvatski časopisi iz područja društvenih znanosti su u ovom prestižnom izvoru najzastupljenije u usporedbi s ostalih deset promatranih zemalja. Drugo je pitanje u kojoj mjeri su hrvatski časopisi vidljivi, što zbog jezične barijere što zbog tematske zanimljivosti, međunarodne orijentiranosti i sl.

Analiza indeksiranosti časopisa prema podacima iz baze Scopus, odnosno njene statističke baze SCImago Journal Ranking, pokazala je da je i u ovom međunarodnom izvoru Hrvatska zastupljena s najviše časopisa, 24. Slijede je Mađarska s 20 naslova časopisa, a potom Slovenija s 18 i Poljska sa 17. Od analiziranih 11 zemalja jedino Latvija nije bila zastupljena s niti jednim nacionalnim časopisom koji se bavi problematikom društvenih znanosti (Grafikon 4.).

Grafikon 4. Zastupljenost 11 članica Europske unije prema broju časopisa iz društvenih znanosti na temelju podataka iz baze Scopus/SCImago Journal Ranking

Budući da baza Scopus, odnosno SCImago Journal Rankings, kao posebne predmetne kategorije izvan društvenih znanosti izdvaja ekonomiju, ekonometriju, financije, poslovanje, odnosno psihologiju, napravili smo i analizu stanja za ta znanstvena polja. U prvom skupnom znanstvenom polju koje uvjetno nazivamo ekonomija, od 11 zemalja, tri nisu bile zastupljene niti s jednim časopisom: Slovenija, Estonija i Latvija. Hrvatska je i u ovom znanstvenom polju bila najzastupljenija zemlja, sa sedam časopisa. Prva najbliža zemlja po broju časopisa iz ekonomije i srodnih disciplina bila je Litva sa šest naslova, a potom Rumunjska s četiri časopisa.

Polje psihologije je jedino znanstveno polje u kojem Hrvatska u skupu od 11 promatranih država po broju indeksiranih časopisa u bazi Scopus nije bila najzastupljenija zemlja. Na prvom mjestu je Poljska sa šest časopisa, a nakon nje s po tri časopisa slijede Hrvatska, Češka, Rumunjska i Mađarska. Iz polja psihologije nacionalne časopise u bazi Scopus nisu imale Bugarska, Slovenija, Estonija i Latvija.

Ako se uzmu u obzir podaci za sve tri skupine koje po hrvatskoj klasifikaciji znanosti čine društvene znanosti, Hrvatska je u odnosu na ostalih deset promatranih zemalja najreprezentativnije predstavljena nacionalnim časopisima. Ovaj podatak zasigurno ide u prilog činjenici o važnosti časopisa kao komunikacijskog medija u društvenim znanostima u Hrvatskoj.

Naravno da u interpretaciji podataka treba voditi računa o znanstvenom potencijalu pojedine zemlje, ulaganjima u znanost, položaju pojedinih znanstvenih polja, društvenom kontekstu položaja znanost, tradiciji u istraživanjima i nizu drugih parametara koji definiraju položaj znanosti i znanstvenih istraživanja.

Zaključak

Promatramo li sve hrvatske časopise, udio časopisa iz područja društvenih znanosti je približno jedna četvrtina. Slični omjeri dobivaju se i na međunarodnoj razini na temelju broja časopisa iz ovog područja koje indeksiraju baze WoS i Scopus. Ako imamo na umu podatak da je u Hrvatskoj udio znanstvenika koji se bave ovom problematikom oko 18,5% (Jokić i sur., 2012.) u odnosu na sve registrirane znanstvenike, tada se može povući paralela s udjelom časopisa. Ti podaci govore u prilog podjednake važnosti časopisa kao komunikacijskom medija u području društvenih znanosti u usporedbi s ostalim znanstvenim područjima što može ići u prilog opravdanosti primjeni kvantitativnih metoda u vrednovanju časopisa i članaka.

Iz teksta ovog rada uočljiv je problem jedinstvene klasifikacije znanosti, što otežava usporedne analize rezultata istraživanja časopisa dobivenih na nacionalnoj i međunarodnoj razini. U kontekstu klasifikacije časopisa javlja se problem definiranja područja društvenih i humanističkih znanosti, ali i ostalih znanstvenih disciplina.

Na temelju rezultata ovog istraživanja uočljivo je da su neka znanstvena polja društvenih znanosti predstavljena s većim brojem nacionalnih, ali i međunarodnih časopisa (npr. ekonomija i srodna područja). Međutim, ono što se zaključno može tvrditi je da su sva polja društvenih znanosti u Hrvatskoj, ali i na međunarodnoj razini, predstavljena s određenim brojem časopisa. Ta tvrdnja opravdava činjenicu da postoji mogućnost objavljivanja rezultata znanstvenih istraživanja kao i važnosti časopisa kao komunikacijskog medija u društvenim znanostima.

Uloga nakladnika časopisa vrlo je značajna kao pokazatelj dostupnosti i otvorenosti časopisa, odnosno uloge časopisa kao komunikacijskog kanala. Mali nakladnici, na nacionalnoj razini, nikako se ne bi trebali uspoređivati s komercijalnim i prestižnim svjetskim nakladnicima. Međutim, na nacionalnoj razini u vrednovanju časopisa zasigurno nije svejedno u kojoj mjeri mogućnosti i politika nakladnika definiraju otvorenost časopisa.

Jedan od najvažnijih indikatora u vrednovanju časopisa trebala bi biti otvorena dostupnost časopisa, odnosno članka. Ako je časopis/rad dostupan, pogotovo ako ne postoji jezična barijera, i ako je problemski zanimljiv široj akademskoj i znanstvenoj javnosti, ostvaruje se osnovna ideja objavljivanja radova, a to je razmjena rezultata istraživanja i spoznaja. Svi časopisi iz uzorka su u otvorenom pristupu, ali rezultati istraživanja o opsegu otvorene dostupnosti časopisa iz područja društvenih znanosti ipak su pokazali da je svijest o ovom problemu različita ovisno o znanstvenom polju. Po potpunosti javno dostupnih cjelovitih tekstova iz hrvatskih znanstvenih časopisa najslabije stoje časopisi iz polja prava, a slijedi polje ekonomije. U ostalim znanstvenim poljima časopisi u značajno većim postocima osiguravaju otvoreni pristup svim godištim.

Rezultati zastupljenosti hrvatskih časopisa iz područja društvenih znanosti u najprestižnijim bibliografskim i citatnim bazama, WoS/JCR i Scopus/SCImago Journal Ranking, pokazuju relativno visok postotak. Zastupljenost više od 12% hrvatskih nacionalnih časopisa koji se bave problematikom društvenih znanosti u bazi WoS/JCR Social Science Edition za 2012. godinu i 40% tih časopisa u bazi Scopus, kao najrelevantnijim izvorima literature za ovo područje, može se smatrati više nego

zadovoljavajućom. Za časopise koje ne indeksiraju ove dvije baze u današnje se vrijeme s velikom sigurnošću može tvrditi da su izvan glavnih tokova znanstvenog komuniciranja.

Usporedba zastupljenosti hrvatskih časopisa i časopisa 10 članica Europske unije koje su do 90-ih godina 20. stoljeća imale slično društveno-političko uređenje, pokazuje da su hrvatski časopisi najzastupljeniji u bazama WoS i Scopus. Međutim, indeksiranost i zastupljenost u najprestižniji svjetskim bazama sama za sebe ne znači puno i nije dugoročna ako radovi objavljeni u tim časopisima nisu ili neće biti zapaženi i citirani.

Sve navedene činjenice i rezultati upućuju na zaključak da su časopisi kao komunikacijski medij u području društvenih znanosti neizostavni i da imaju sve elemente za kvantitativna vrednovanja.

Svrha iznošenja i interpretacije navedenih podataka prvenstveno ima informativnu vrijednost, kako za znanstvenike autore, tako i za uredništva časopisa i tijela koja se bave znanstvenom politikom i vrednovanjem znanstvenog rada. Hrvatski časopisi koji su zastupljeni u relativno reprezentativnom broju, ako žele zadržati takav status, trebali bi iskoristiti tu mogućnost i povećati vidljivosti i svoju prepoznatljivost.

Literatura

Abramo, G., Cicero, T. i D'Angelo, C. A. (2013.). National peer-review research assessment exercises for the hard sciences can be a complete waste of money: the Italian case. *Scientometrics*, 95, 1, str. 311-324.

Allen, N. i Heath, O. (2008.). Reputations and research quality in British political science: the importance of journal and publisher rankings in the 2008 RAE. *British Journal of Politics & International Relationship*, 15, 1, str. 147-162.

Andreis, M. i Jokić, M. (2008.). An impact of Croatian journals measured by citation analysis from SCI-expanded database in time span 1975–2001. *Scientometrics*, 75, 2, str. 263-288.

Becher, T. i Trowler, P. R. (2001.). *Academic tribes and territories: intellectual enquiry and the culture of disciplines*. Buckingham-Philadelphia: The Society for Research into Higher Education & Open University Press.

Biglan, A. (1973.). Relationships between subject matter characteristics and the structure and output of university departments. *Journal of Applied Psychology*, 57, 3, str. 207-213.

Bornmann, L. (2012.). The Hawthorne effect in journal peer review. *Scientometrics*, 91, 3, str. 8857-8862.

Cainelli, G.; Maggioni, M. A. i Uberti, T. E. (2012.). Co-authorship and productivity among Italian economists. *Applied Economics Letter*, 19, 16, str. 1609-1613.

Engels, T. C. E.; Ossenblok, T. L. B. i Spruyt, E. H. J. (2012.). Changing publication patterns in the Social Sciences and Humanities, 2000-2009. *Scientometrics*, 93, 2, str. 373-390.

Harzing, A. W. (2013.). Document categories in the ISI Web of Knowledge: misunderstanding the social sciences? *Scientometrics*, 94, 1, str. 23-34.

Hicks, D. (2005.). The four literatures of social science. U: Moed, H.; Glanzel, W. i Schomch, U. (ur.) *Handbook of Quantitative Science and Technology Research* (str. 473-496). New York: Kluwer Academic Publishers.

Hrčak (2014.). Časopisi po područjima. Dostupno na: <http://hrcak.srce.hr/> (17. 4. 2014.).

Jokić, M., Zauder, K. i Letina, S. (2012.). *Karakteristike hrvatske nacionalne i međunarodne znanstvene produkcije u društveno-humanističkim znanostima i umjetničkom području za razdoblje 1991-2005*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.

Journal Citation Reports (2013.). Social Science Edition 2012. Dostupno na: <http://thomsonreuters.com/journal-citation-reports/> (10. 3. 2014)

Mali, F. (2010.). Problemi javnih politika prema međunarodnoj produktivnosti i vidljivosti društvenih znanosti u zemljama Srednje i Istočne Europe. *Sociologija i prostor*, 48, 39, str.415-430.

Moreno-Pulido, A.; Lopez-Gonzalez, M. A.; Rubio-Garay, F.; Saul, L. A i Sanchez-Elvira, P. (2013.). A Spanish social science journals in Journal Citation Reports (2006-2010) and its evaluation as an indication of quality in the Spanish scientific performance assessment rules. *Revista española de documentación científica*, 36, 3, doi: 10.3989/redc.2013.3.987

Nederhof, A. J. (2006.). Bibliometric monitoring of research performance in the social sciences and the humanities: a review . *Scientometrics*, 66, 1, str. 81-100.

Pravilnik o znanstvenim i umjetničkim područjima, poljima i granama. (2009.). *Narodne novine*, 118. Dostupno na: http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_09_118_2929.html (10. 3. 2014)

Sirotić, G. i Jokić, M. (2013.). The role of the journal *Periodicum biologorum* in representing the development of biological sciences in Croatia. *Periodicum biologorum*, 115, 1, str. 49-56.

Sivertsen, G. i Larsen, B. (2012.). Comprehensive bibliographic coverage of the social sciences and humanities in a citation index: an empirical analysis of the potential. *Scientometrics*, 91, 2, str. 567-575.

Torres-Salinas, D. i Moed, H. F. (2009.). Library catalog analysis as a tool in studies of social sciences and humanities: an exploratory study of published book titles in Economics. *Journal of Informetrics*, 3, 1, str. 9-26.

van Raan, A. F. J. (2005.). Measuring science: capita selecta of current main issues. U: Moed, H.; Glanzel, W. i Schomch, U. (ur.) *Handbook of Quantitative Science and Technology Research* (str. 19-50). New York: Kluwer Academic Publishers.

Verleysen, F. T. i Engels, T. C. E. (2014.). Barycenter representation of book publishing internationalization in the social sciences and humanities. *Journal of Informetrics*, 8, str. 234-240.

Waltman, L.; Calero-Medina, C.; Kosten, J.; Noyons, E. C. M.; Tijssen, R. J. W.; van Eck, N. J.; van Leeuwen, T. N.; van Raan, A. F. J.; Visser, M. S. i Wouters, P. (2012.). Leiden ranking 2011/2012: data collection, indicators, and interpretation. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 6, 12, str. 2419-2432.